

ASUPRA UNOR SISTEME DE INVENTARIERE A PATRIMONIULUI CULTURAL IMOBILIAR

Importanța unei documentări critice asupra sistemelor de inventariere a patrimoniului cultural imobiliar (clădiri, ansambluri și situri) rezidă în situația specifică a patrimoniului românesc și a activității de conservare a acestuia în momentul actual.

O analiză a sistemelor de inventariere practicate în diferite țări ale lumii capătă, dincolo de valoarea informativă și metodologică, și o componentă pragmatică de mare urgență pentru activitatea națională de valorificare a patrimoniului istoric.

Este probabil un loc comun faptul că existența într-o anumită formulă a sistemului de inventariere reflectă condițiile socio-culturale, economice și nevoile de conservare a bunurilor culturale proprii ale unei societăți la un moment dat. Acesta este motivul pentru care analiza de față nu s-a putut concentra asupra unui caz atotcuprinzător și prezintă atât sisteme de inventariere din țări cu un patrimoniu bine conservat și cu suficiente resurse economice (Marea Britanie, Franța, Italia), cât și din țări în care fie unul din termenii binomului patrimoniu resurse, fie amândoi sînt deficitari (S.U.A., Canada, Mexic, Japonia, Polonia, Argentina, Maroc).

Inventarierea patrimoniului cultural se bazează pe două axiome:

1. Inventarierea este un instrument indispensabil și fundamental pentru protecția și conservarea patrimoniului cultural imobiliar.

2. Inventarierea presupune două paliere de existență și circulație a informației, materializate în fișa analitică și în metologia utilizată. Dacă primul palier, fișa analitică, reprezintă informația de intrare sub forma datelor brute, metologia realizează transformarea informațiilor primului palier în produse relevante informațional pentru reliefarea valorii și stării bunului cultural inventariat.

Prezenta analiză abordează problematica inventarierii prin prisma materializării acestor două axiome în sisteme, în intenția de a servi construirii în România a unui sistem coerent care să contribuie atât la gestiunea cât și la reabilitarea patrimoniului.

METODOLOGIA SISTEMELOR DE INVENTARIERE A PATRIMONIULUI CULTURAL

În orice cercetare asupra patrimoniului cultural, trebuie să i se definească acesteia rațiunea de a fi, cu alte cuvinte un «principiu director».

Principiile directoare ale metodologiei sînt aserțiuni relativ intangibile și proprii fiecărui sistem, ele conturînd pentru acesta scopurile și obiectivele sistemului de inventariere (tabelul 1).

Tabelul 1

Țara	Principii directoare
Franța	Cercetarea și comunicarea informațiilor
Italia	Cercetarea și culegerea informațiilor
Polonia	Culegerea informațiilor; Clasarea și protecția bunurilor inventariate *
Canada	Clasarea și protecția legală a monumentelor
S.U.A.	Clasarea și protecția legală a monumentelor
Maroc	Clasarea și protecția legală a monumentelor

* Inventarierea nu presupune întodeauna, peste tot și automat, protejarea legală a obiectului recenzat.

Criteriile metodologice.

În general, metodologiile studiate pun în practică trei tipuri de criterii: de delimitare a obiectivelor recenziilor, de selecție și de încadrare juridică.

Delimitarea obiectivelor recenziilor (construcții individuale, ansambluri, situri arheologice) este de obicei determinată de constrîngerile materiale la care sînt supuse instituțiile însărcinate cu inventarierea, determinînd lărgirea sau restrîngerea scopurilor și obiectivelor acestora (Franța, Polonia, Italia inventariază și bunuri mobile, Japonia, valori naturale etc.).

În funcție de determinări socio-culturale specifice, criteriile de selecție prezintă atît o mare varietate în plan calitativ (istoricitatea clădirilor, gradul de reprezentativitate regională sau locală, grad de conservare), cît și o paletă relativ largă în plan temporal. Astfel, fișele de inventar cuprind valori patrimoniale pe criteriu de:

- dată limită (Canada — pînă la 1914, Franța — pînă la 1845, Polonia — pînă la 1939);
- fără dată limită (Argentina, India, Italia);
- prin eșantioane (Canada și Franța — pentru arhitectură modernă);
- în sisteme generale (Italia, India, Argentina, Franța) sau bazate pe comprehensiunea locală a noțiunii de monument istoric (Mexic, Canada și Franța — pentru perioada modernă);
- grad mare de reprezentativitate și conservare (Maroc).

Toate sistemele recenzează bunuri existente; Canada, Franța, Zambia, S.U.A. includ în inventariere și bunuri demolate, dacă acestea au fost inventariate în prealabil; Polonia recenzează chiar în absența unei inventariere prealabile demolării.

În domeniul încadrării juridice toate sistemele vizează asigurarea unei protecții legale, pe care o formulează uneori ferm și explicit, alteori indirect. Unele sisteme se limitează la bunurile ce solicită o protecție legală (Japonia, India), unele determină implicit această protecție (Maroc, Mexic), iar altele (Franța) semnalează clădirile ce ar necesita protecție dar nu sînt abilitate să o acorde automat.

Utilizatori și produse ale sistemului de inventariere

Majoritatea sistemelor de inventariere sînt utilizate de organisme oficiale, fie la nivel

național, fie descentralizat pe regiuni sau administrații municipale.

În privința arhivării și accesului public, practica contemporană consemnează arhivarea clasică, microfilmare sau baze de date informative, în depozitare centralizată (Italia, Polonia, Zambia etc.) sau ramificată în teritoriu (Franța, Canada).

Produsele directe ale sistemului de inventariere pot fi denumite «produse primare» și constă în: fișe analitice, anexe și informații extrase din fișe. «Produse derivate» sînt constituite din cataloage, liste, indexuri, monografii și alte publicații.

Un produs imaterial derivat, căruia i se acordă o atenție crescută în ultimul timp, în virtutea capacității sale de influențare a proceselor, este captarea interesului public și al nespecialiștilor prin intermediul angrenării acestora în activitatea de inventariere a patrimoniului cultural imobiliar.

FIȘA ANALITICĂ DE INVENTAR

O fișă analitică de inventar ideală este aceea care, prezentîndu-se ca o foaie de întrebări, odată rezolvate, devine imediat lizibilă și utilizabilă pentru referințe, fiind în același timp indexată și codată pentru informatizare.

Aceasta presupune o structurare a tipurilor de întrebări și totodată o normare a vocabularului și procedurii. Practica internațională contemporană consemnează întrebări grupabile în trei paliere: primar, secundar și facultativ.

Normarea vocabularului se realizează de obicei printr-un lexic și fixarea unor ierarhii cuprinse uneori chiar în manuale (Italia: «Norme per la redazione delle schede di catalogo dei beni culturali, beni artistici e storici e beni immobili».)

Tipologia întrebărilor fișelor de inventar

1. Identificare și amplasament

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
Denumire actuală	Denumire anterioară	Modificator
Tip	Folosința actuală	

	Folosința anterioară	
	Folosința viitoare	
Adresa geografică	Alte toponime	
Adresa precisă	Căi de acces	
	Coordonate cartografice	Numele proprietarului
	Referințe cadastrale	Locația utilizator
	Tip de proprietate	Proprietar original

2. Interes, clasare

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
Nivel de importanță		
Grad de protecție		Reactualizări
	Criterii Clasare propusă	Copia textului

3. Date, istoric

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
Perioadă an	Debutul desăvârșirea construcției	
Demolări distrugerii	Campanii de construcție	Reactualizări
	Evenimente istorice	
	Legende și tradiții	
	Numele autorilor	

4. Descriere

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
	Date cantitative	
	Cadru, amplasament	
	Dimensiuni	
	Descriere generală	
	Stil	
Tipul structural	Tehnici de construcție	
	Elemente de	

construcție
Elemente decorative
Elemente de mobilier

5. Conservare, restaurare

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
Starea generală	Starea părților	
	Lucrări efectuate	
	Măsurii specifice	
	Pericole	
	Posibilități de reconversiune	
	Finanțare	

6. Documentație, referințe

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
Bibliografie	Bibliografie limitată	Bibliografie completă
Dosare și rapoarte		Microfișe
Fotografii recente		Hărți și planuri
Alte informații		Fotografii vechi

7. Sistematizare

Informație primară	Informație secundară	Informație facultativă
Data și compilatorul	Verificare revizie a fișei	Dosar de inspecție
Număr de identificare		Nume inspector

CONCLUZII

1. Din punct de vedere instituțional, în majoritatea cazurilor studiate (Canada, Franța, Italia, Japonia, Polonia) inventarul general al patrimoniului cultural imobiliar este realizat de către structuri separate de cele însărcinate cu protecția legală și conservarea patrimoniului. În unele cazuri, instituțiile de inventariere beneficiază și de structuri regionale sau locale subordonate (Franța, India, Italia, Polonia).

Spre deosebire de Franța, Polonia, instituțiile de profil din Argentina, Italia, Mexic, S.U.A. fac apel la un număr mare de voluntari pentru realizarea inventarului (lu-

cru care duc, evident, la necesitatea instruirii prealabile a acestora). Un caz deosebit îl prezintă experiența Canadei, care, datorită vastității teritoriului, apelează la personal neprofesionist dotat cu o grilă analitică ilustrată și realizează înscrieri în inventar pe baza completării și expedierii acestei grile inventarului general.

2. Activitatea de inventariere a depășit de mult situația unei activități empirice și capătă din ce în ce mai mult statutul unei cercetări științifice aplicative. Aceasta duce la alocarea unor categorii și cantități specifice de resurse (umane, financiare, de know-how) în maniere diferite de instituționalizare și acțiune. Acțiunea resurselor în sistemul metodologic al cercetării se realizează prin costuri și într-o oarecare secvență temporală. Acești doi factori, costurile și termenele, variază în funcție de amploarea obiectului, criteriilor, a produselor, personalului și metodologiei utilizate. În evaluarea termenelor și a costurilor trebuie luat în considerare și aportul perioadei punerii în funcțiune a sistemului și modificările necesar de adus sistemului în perioada experimentării acestuia.

Pentru conceperea unui anumit sistem de inventariere, prin prisma celor relevate mai sus și ținând seama de caracteristicile sistemelor analizate, proiectantul de sistem ar trebui, în principiu, să parcurgă următorul „algoritm”:

OPȚIUNI DE POLITICĂ ȘI GESTIUNE CULTURALĂ

1. Definirea scopurilor
2. Definirea obiectivelor — pe termen scurt
mediu
lung

CARACTERISTICI ALE SPAȚIULUI SOCIO-CULTURAL

3. Definirea criteriilor sistemului
  - de întindere
  - de selecție
  - juridice
4. Definirea utilizatorilor
  - instituționali
  - potențiali

VARIABILA ECONOMICĂ A SISTEMULUI

5. Evaluarea resurselor
  - personal angajat
  - personal benevol
  - cadru instituțional

6. Definirea produselor
  - cantitativ
  - calitativ: ierarhizare
indexare
informatizare
interactivitate

7. Definirea metodologiei
  - normare
  - informatizare

FACTORII DE FEED-BACK AI SISTEMULUI

8. Evaluarea costurilor
9. Evaluarea termenelor

3. Oricare ar fi obiectul, criteriile, produsele, resursele, metoda și costurile reale ale unui sistem, *metodologia ideală* ar trebui să permită începerea activității încă înainte de a cunoaște toți factorii implicați în cercetare, pornind de la ideea că nici un inventar, oricât de erudit sau didactic ar fi el, nu poate recrea realitatea valorii culturale, ci doar să evidențieze spre utilizator « imaginea » acesteia prin intermediul informației.

SERGIU NISTOR

BIBLIOGRAFIE

- x x x *Contribution a l'inventaire-standard des monuments d'architecture*, — Simpozion U.N.E.S.C.O., Praga, 1969.
- x x x *Protecția și animația culturală a monumentelor siturilor și orașelor istorice din Europa*, — Raport al Comisiei Naționale Germane pentru U.N.E.S.C.O., 1980.
- Meredith H. Sykes, *Manuel des systèmes d'inventaire du patrimoine culturel immobilier* — U.N.E.S.C.O., Musées et monuments XIX, 1986.